

<<<< מצוה גדולה להעביר הלאה אם ע"י אימייל ואם ע"י הדפסה, להגדיל תורה ולהאדירה.

מאור אהרן

פרשת משפטים

כ"א א'. ואלה	עכ"ל, ומבואר נמי הכא דמותר לאדם לישא ב' נשים, והאידנא יש ע"ז חרם דרבינו גרשום כדאיתא בשו"ע אה"ע סי' א' סעיף י' יעו"ש.
המשפטים אשר תשים לפניהם. ארז"ל (תנחומא משפטים ה', ועיין שמו"ר ל' י"ב) ואלה המפטים זה שאמר הכתוב מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן וגו' אונקלוס הגר כו' כך לעולם אין אדם נימול אינו יכול ללמוד תורה שנאמר מגיד דבריו ליעקב למי שהוא מל כיעקב לא עשה כן לכל גוי משום שהם כל הגוים ערלים כו' ע"כ, קצת יל"ה דא"כ הול"ל מגיד דבריו לאברהם והיינו משום שקיים בראשונה מצות מילה ולמה יחס הכתוב מצות המילה ליעקב, וצ"ל דהא דאמר למי שהוא מל כיעקב היינו כעם ישראל ואין הכונה כיעקב עצמו וק"ל. ואית גירסא במדרש למי שהוא מל "ב" יעקב ולזה ניחא.	כ"א ט"ז. וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת. פרש"י וז"ל מות יומת בחנק כל מיתה האמורה בתורה סתם חנק היא כו' עכ"ל, יל"ה למה לא פרש"י זאת לעיל (מקרא ט"ו) דכתיב ומכה אביו ואמו מות יומת ופרש"י וז"ל מות יומת בחנק עכ"ל והתם הו"ל לרש"י כבר לומר כל מיתה כו', ושוב נמצא דכן הקשה בשפתי חכמים אות ת' יעו"ש.

כ"א י'. אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע. פרש"י וז"ל אם אחרת יקח לו עליה	כ"א כ'. וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם ינקם. קצת יש
---	--

לדקדק דכיון דהכתוב מדבר בב' גברי א"כ למה לא אמר ומתו לשון רבים.

כ"א כ"ח. וכי יגח שור את איש או את אשה ומת סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי. יש לדקדק דכיון דמדבר הכתוב בב' גברי א"כ היה צ"ל ומתו לשון רבים וביותר דהא באשה לא שייך לומר ומת לשון זכר.

עוד יש לדקדק דלכאורה היה צריך לומר ולא תאכל את בשרו או ולא יאכל בשרו ומהו ולא יאכל את בשרו.

כ"א ל"א. או בן יגח או בת יגח כמשפט הזה יעשה לו. יל"ה למה לא אמר הכתוב זאת לעיל (מקרא כ"ט) בהדי דוהמית איש או אשה והיינו גם או בן או בת, ולמה יחד להם כתוב נפרד.

כ"א ל"ב. אם עבד יגח השור או אמה כסף שלשים שקלים יתן לאדניו והשור יסקל. יש לדקדק דלכאורה היה צריך הכתוב לומר אם עבד או אמה יגח השור, ואולי י"ל דהוא משום הא דכתיב להלן בקרא דידן יתן לאדניו, והשתא אי הוה כתיב אם עבד או אמה יגח

כ"א כ"ב. וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים. יל"ה למה כתיב ויצאו ילדיה לשון רבים, דלכאורה הול"ל ויצא ילדה לשון יחיד, ואדרבא אם אחד יצא כך כ"ש אם יצאו יותר.

כ"א כ"ו. וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו. פרש"י וז"ל תחת עינו וכן בכ"ד ראשי אברים כו' ולמה נאמר שן ועין כו' ואם נאמר שן ולא נאמר עין הייתי אומר אפילו שן תינוק שיש לה חליפין לכך נאמר עין עכ"ל, יל"ע האידנא די שנים העשויות מפלסטיק וכד'. ועי' בס' תשובות הגר"ח ח"א בפ' משפטים.

יש לדקדק דלכאורה הול"ל לכתוב לומר ושחתם לשון רבים, וכן להלן (מקרא כ"ז) שנם לשון רבים דהא מדבר הכתוב בב' גברי. ועי' בספרנו תשובות הגר"ח ח"א שער תשו' התורה תשו' כ"ה.

השור היה צ"ל יתן לאדניו או לאדניה, אבל עתה דכתיב אם עבד יגח השור או אמה אין צורך להאריך ודי לומר יתן לאדניו ופשיטא דגם לאדניה אם נגח האמה כי כתיב גם או אמה.

כ"ב כ"ד. אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא תשימון עליו נשך. פרש"י וז"ל את עמי כו' ד"א את העני שלא תנהוג בו מנהג בזיון בהלואה שהוא עמי, את העני עמך הוי מסתכל בעצמך כאילו אתה עני עכ"ל, הא דפרש"י הוי כו' אפשר דהיינו נמי כדארז"ל יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני עושה העני עם בעה"ב ולכן הוי כו', וק"ל.

כ"ב כ"ה. אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו. ארז"ל (תנחומא משפטים ט') אם חבל תחבל אומר לו הקב"ה אם הוא חייב לך אף אתה חייב לי שנאמר (מ"א – ח' מ"ו) כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא ע"כ, משמע מדברי המדרש שאם תשיב לו המשכון כמו שמחלת ולא הקפדת על חובך כך גם אני הקב"ה אעשה כן שלא אקפיד עמך על חובך שאתה חייב לי. ומעין זה

ארז"ל (שבת קנ"א ב') כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים, ועוד ארז"ל (שם קכ"ז ב') הדן חבירו לכ"ז דנין אותו לזכות.

כ"ב כ"ח. מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי. פרש"י וז"ל ודמעך התרומה ואיני יודע מהו לשון דמע עכ"ל, בתוי"ט (תרומות פ"ג מ"ו) כתב דהתרומה נקראת דמע לפי שנוהגת בלח יעו"ש. ורש"י בתמורה (ד' א' ד"ה זו תמורה) כתב כן, וקצת צ"ב דהכא כ' דאינו יודע והתם פירש כן.

כ"ג ט'. וגר לא תלחץ ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים. פרש"י וז"ל וגר לא תלחץ בהרבה מקומות הזהירה תורה על הגר מפני שסורו רע עכ"ל, אפשר דהוה קשיא ליה לרש"י דהא כבר כתיב כן לעיל (פכ"ד מקרא כ') וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים, ולכן פירש בהרבה מקומות כו', וק"ל.

כ"ג ל"ב. לא תכרת להם

ולא להיהם ברית. יל"ה מהא דכתיב (בראשית וירא פכ"א מקרא כ"ז) ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית, וי"ל דהכא דיבר הכתוב דוקא גבי שבעה עמים שהיו אז וצאצאיהם היום, ועיין רמב"ם פ"י מהל' ע"ז ה"א.

ועוד ארז"ל (תדא"ר פ"ז) לכן ישמר אדם בלבו שלא יעשה שותפות דברים עם העכו"ם ולא יכרת עמו ברית שכן מצינו באברהם אבינו שעשה שותפות עם אבימלך וסוף הדברים שכרת עמו ברית נתקבצו מלה"ש לפני הקב"ה ואמרו למה יכרת אברהם ברית עם עכו"ם אדם יחיד שבחרת משבעים אומות ולשונות אמר להם הקב"ה בן יחיד שנתתי לו למאה שנים אני אומר לו להעלותו עולה אם יעלה מוטב הרי אתם יודעים שכונתו היתה לטובה מפני דרך שלום ואם לאו יפה אתם אומרים שנאמר ויהי אחר הדברים האלה והאלקים נסה את אברהם וגו' וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו וגו' אעפ"כ לא היתה כונת הקב"ה לשחטו ולהקריב את יצחק אלא להעלותו על ההר לנסותו כו' ע"כ יעו"ש, ולפי"ז ניחא וק"ל.

והא דאמר אעפ"כ כו', כן מבואר בסנהדרין פ"ט ב' ובתענית ד' א' ובתנחומא בחוקותי ה' יעו"ש.

כ"ג כ"ח. ושלחתי את הצרעה

לפניך וגרשה את החוי את הכנעני ואת החתי מלפניך. פרש"י וז"ל הצרעה מן שרף העוף והיתה מכה אותם בעיניהם ומטילה בהם ארס והם מתים והצרעה לא עברה את הירדן והחתי והכנעני הם ארץ סיחון ועוג לפיכך מכל שבע אומות לא מנה כאן אלא אלו וחוי אע"פ שהוא מעבר הירדן והלאה שנו רבותינו במסכת סוטה שעל שפת הירדן עמדה וזרקה בהם מרה עכ"ל, והיינו דקשיא לרש"י למה לא כתיב הכא גם האמרי הפרזי היבوسی והגרגשי ולכן פרש"י והצרעה כו'. אלא דצריך להבין למה קשיא לרש"י דליכתוב גם הגרגשי והרי לעיל (מקרא כ"ג) לא הוזכר הגרגשי.

כ"ג ל"א. ושתי את גבלך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר כי אתן בידכם את ישבי הארץ וגרשתמו מפניך. הא דכתיב כי אתן בידכם יל"ה למה צריך לזה והרי כבר כתיב (לעיל מקרא כ"ח) ושלחתי את הצרעה וגו', וי"ל דהצרעה היתה דוקא לכנעני החתי והחוי כדפרש"י שם, ולכן צריך כי אתן בידכם והיינו לאמרי הפרזי היבوسی והגרגשי, וק"ל.

כ"ג ל"ג. לא ישבו בארצך פן יחטיאו אתך לי כי תעבד את אלהיהם כי יהיה לך למוקש.
פרש"י וז"ל כי תעבד וגו' הרי אלו כי משמשיך במקום אשר וכן בכמה מקומות וזהו לשון אי שהוא אחד מד' לשונות שהכי משמש וגם מצינו בהרבה מקומות אם בלשון אשר כמו ואם תקריב מנחת ביכורים שהיא חובה עכ"ל, מה דפרש"י דאם זה אשר כן פרש"י בראשית ויצא פל"א מקרא נ"ב ד"ה אם, ועיין רש"י לעיל יתרו פ"כ מקרא כ"ב ד"ה ואם, וכן פרש"י במדבר שלח פי"ד מקרא י"ג ד"ה כי יעו"ש, ומה דפרש"י דכי אחד מד' לשונות הכי אמרי' תענית ט' א' יעו"ש.

כ"ד א'. ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחויתם מרחק. יל"ה למה לא נזכרו גם אלעזר ואיתמר, ואין לומר דעדיין לא נולדו, דהא כתיב (במדבר פ"ג מקרא א') ואלה תולדת אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני ופרש"י וז"ל ואלה תולדת אהרן ומשה ואינו מזכיר אלא בני אהרן ונקראו

תולדות משה לפי שלמדן תורה מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, ביום דבר ה' את משה נעשו אלו התולדות שלו שלמדן מה שלמד מפי הגבורה עכ"ל, ולהלן (מקרא ב') כתיב ואלה שמות בני אהרן הבכר נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר, ומובאר דבמתן תורה אף אלעזר ואיתמר כבר היו, ואין לומר עוד דאלעזר ואיתמר לא היו חשובים כנדב ואביהוא דהא פרש"י וז"ל ביום דבר ה' את משה נעשו כו' עכ"ל ומשמע דהיו שוים שהרי את ארבעתן לימד, וצ"ב.

כ"ד ב'. ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו. הא דכתיב והעם לא יעלו עמו צ"ל עמו כלל והיינו אף לא עם אהרן כדפרש"י לעיל פי"ט מקרא כ"ד יעו"ש.

כ"ד ד'. ויכתב משה את כל דברי ה' וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל. פרש"י וז"ל ויכתב משה מבראשית ועד מתן תורה וכתב מצוות שנצטוו במרה עכ"ל, הנה מדכתיב וישכם

בבקר לכאורה נמצא מבואר שכתב הס"ת מבראשית ועד מתן תורה בלילה אחד דאל"כ היה צריך הכתוב לומר והיה ממחרת וישכם בבקר, והבן.

ומצינו יותר מזה, דהנה ארז"ל (דב"ר ט' ט') ד"א רבנן אמרי כיון שידע משה שהיה לו למות באותו היום מה עשה א"ר ינאי כתב י"ג תורות י"ב לי"ב שבטים ואחת הניח בארון שאם יבקש לזייף דבר שיהיו מוצאים אותה בארון אמר משה מתוך שאני עסוק בתורה שכולה חיים היום שוקע והגזירה בטילה מה עשה הקב"ה רמז לשמש והיה עומד ומתקשה כנגדו אמר איני שוקע ומשה קיים בעולם כו' ע"כ, ומצינו דמשה רבינו כתב ביום אחד י"ג ס"ת שלימים, וכן ארז"ל (מדרש שוח"ט תהלים מזמור צ') אמר רבי חלבו י"ג ס"ת כתב משה באותו היום שיצא מן העולם אחד לכל שבט ושבת ואחד שיהא מונח בארון שאם יבקשו ישראל לזייף מתוכה לא היו יכולין ע"כ, והנה הכא אין לומר דהכונה כמו דארז"ל (ב"ב י"ד א') א"ל רבנן לרב המנונא כתב רבי אמי ד' מאה ס"ת א"ל דלמא תורה צוה לנו משה כתב ופרש"י וז"ל דלמא תורה צוה לנו משה מורשה כתב ארבע מאות פעמים אבל אברבע מאות ספרים אין פנאי לאדם אחד לכתוב עכ"ל, והיינו משום דהכא משה כתב הס"ת כדי

שלא יזייפוה וע"כ דלא כתב רק תורה צוה לנו משה מורשה אלא כתב י"ג ס"ת שלימים.

אמנם לכאורה אין זה כפשוטו, דהנה כתב הרמב"ם בהקדמה לפיהמ"ש וז"ל והיה בארבעים שנה בעשתי עשר חודש בר"ח שבט הקהיל את העם ואמר להם הגיע זמן מותי ואם יש בכם מי ששמע הלכה ושכחה יבא וישאלני ואבאר אותה וכל מי שנסתפקה עליו שאלה יבא ואפרשנה לו כמו שנאמר (דברים א') הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר וכן אמרו חכמים בספרי (פ' דברים) כל ששכח הלכה אחת יבא וישנה וכל שיש לו לפרש יבא ויפרש ולקחו מפיו ברור ההלכות ולמדו הפירושים כל הזמן ההוא בזמן מר"ח שבט עד שבעה באדר וכשהיה לפני מותו החל לכתוב התורה בספרים וכתב י"ג ס"ת גוילים כולם מבראשית עד לעיני כל ישראל ונתן ספר לכל שבט ושבת להתנהג בו וללכת בחוקותיו והספר הי"ג נתנו ללויים ואמר להם לקוח את ספר התורה הזה (דברים ל"א) כו' עכ"ל, והנה שינה הרמב"ם מלשון המדרשים, דאילו במדרש"י איתא "באותו היום כו' כתב י"ג תורות" ואילו הרמב"ם כתב "וכשהיה לפני מותו החל לכתוב כו' י"ג ס"ת", ולפי"ז נמצא דלא כתב י"ג ס"ת ביום אחד ודלא כמו

שנתבאר לעיל מדברי המדרשים,
וכן מבואר נמי מלשון הרמב"ם
בהקדמה להי"ד וז"ל כל התורה
כתבה משה רבינו קודם שימות
בכתב ידו ונתן ספר לכל שבט
ושבט וספר אחד נתנהו בארון כו'
עכ"ל, והכא נמי מצינו בלשון
הרמב"ם דכתב "כל התורה כתבה
משה רבינו קודם שימות" ולא כתב
כלשון המדרשי "באותו היום כו'
כתב י"ג תורות" והיינו דמשה רבינו
כתב י"ג ס"ת אבל לא ביום אחד
אלא התחיל סמוך לפטירתו.

והא דלא כתב הרמב"ם
כהמדרשים, אפשר דס"ל דמשה
רבינו נפטר בשבת, דהנה כתב
הרא"ש (פרק עשירי דפסחים סי"ג)
דנחלקו ר"ת ורבינו משולם אי משה
רבינו נפטר בערב שבת או בשבת,
והוכיח רבינו משולם מהמדרשים
דנפטר בערב שבת דאי נפטר
בשבת איך כתב ביום מותו הס"ת
וע"כ דנפטר בע"ש יעו"ש
הפלוגתא, ואפשר דהרמב"ם ס"ל
כר"ת דבאמת משה רבינו נפטר
בשבת, ומזה הוכיח דהא דאיתא
במדרשים דכתב י"ג ס"ת ביום
מותו היינו קודם פטירתו אבל לא
ביום פטירתו ממש, וק"ל. ועיין
בשאלה זו באריכות טור או"ח סימן
רצ"ב ובב"ח שם.

כ"ד ח'. ויקח משה את
הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם
הברית אשר כרת ה' עמכם על כל
הדברים האלה. והיינו מבראשית
ועד מתן תורה ומצות שנצטוו
במרה כדפרש"י והרא"ש לעיל
מקרא ז', ויל"ה דהא אמרי' (סוטה
ל"ז ב') ואין לך כל דבר מצוה ומצוה
שכתוב בתורה שלא נכרתו עליה
ארבעים ושמונה בריתות יעו"ש
ומבואר דהברית שהיה בהר סיני
היה על כל מצוה ומצוה וא"כ איך
אפשר לומר דהברית היה רק על
המצוות שמבראשית ועד מתן תורה
ומצות שנצטוו במרה בלבד.

כ"ד י"א. ואל אצילי בני ישראל
לא שלח ידו ויחזו את האלקים
ויאכלו וישתו. פרש"י וז"ל ואל
אצילי הם נדב ואביהוא והזקנים,
לא שלח ידו מכלל שהיו ראויים
להשתלח בהם יד, ויחזו את
האלקים היו מסתכלין בו בלב גס
מתוך אכילה ושתייה כך מדרש
תנחומא ואונקלוס לא תרגם כן כו'
עכ"ל, עיין מס' כלה רבתי פ"ב אבל
מי ששם עצמו עצל מן העבירה כו',
ושם להלן ואל אצילי בני ישראל כו',

ולפי"ז ביאור קרא דהכא מתפרש
באופן אחר יעו"ש.

**כ"ד י"ז. ומראה כבוד ה' כאש
אכלת בראש ההר לעיני בני
ישראל. והיינו שבנ"י ראו את כבוד
ה' כאש אכלת בראש ההר
וכדמשמע מפרש"י להלן (כי תשא
פל"ד מקרא ל') יעו"ש, ויל"ה דהא
לעיל (מקרא ט"ז) כתיב וישכן כבוד
ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת
ימים ויקרא אל משה ביום השביעי
מתוך הענן, וכיון שהענן כסה את
ההר א"כ איך בנ"י היו יכולים
לראות את כבוד ה' שבראש ההר
והרי ההר היה מכוסה בענן.**

**כ"ד י"ח. ויבא משה בתוך
הענן ויעל אל ההר ויהי משה בהר
ארבעים יום וארבעים לילה. יל"ה
דהא כבר כתיב לעיל (מקרא י"ג)
ויעל משה אל הר האלקים וכן
(מקרא ט"ו) ויעל משה אל ההר
ויכס הענן את ההר, ושוב נמצא
באב"ע דהכא היינו אל ראש ההר
ואילו לעיל אף שעלה להר עדיין לא
הגיע לראש ההר יעו"ש.**

**כ"ד י"ד. ואל הזקנים אמר
שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם
והנה אהרן וחור עמכם מי בעל
דברים יגש אלהם. יל"ה דלכאורה
מקרא זה היה צריך לאומרו לפני
מקרא י"ג דכתיב התם ויקם משה
ויהושע משרתו ויעל משה אל הר
האלקים, וצ"ל דלכן פרש"י וז"ל ואל
הזקנים אמר בצאתו מן המחנה
עכ"ל והיינו דהא דכתיב ויקם וגו'
ויעל היינו שקם בשביל לעלות או
דהליכתו כדי לעלות להר כבר
חשיב עלייה מעת תחילת הליכתו
אל ההר, ולא שכבר עלה ממש
להר, וראיה לדברינו דהא אין הכונה
דויעל היינו שעלה ממש מדכתיב
להלן מקרא ט"ו ויעל משה אל ההר
ויכס הענן את ההר ואת"ל דהא
דכתיב לעיל מקרא י"ג ויעל משה
וגו' הוא כפשוטו שעלה ממש א"כ
חדא למה לי לכתוב זאת ב' פעמים
ועוד דלעיל מקרא י"ג כבר היה צ"ל
ויכס הענן את ההר, ועל כרחך
דהתם אין הכונה שעלה ממש,
והבן.**